

*Є. Б. Ходаківський,
д. е. н., професор, професор кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності
та публічного управління, Поліський національний університет, м. Житомир
ORCID ID: 0000-0001-8661-2101*

*А. Б. Войтенко,
к. держ. упр., професор кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності
та публічного управління, Поліський національний університет, м. Житомир
ORCID ID: 0000-0001-8661-2101*

*М. Ф. Плотнікова,
к. е. н., доцент кафедри інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності,
Поліський національний університет, м. Житомир
ORCID ID: 0000-0003-2852-3009*

*О. Г. Булуй,
к. е. н., доцент кафедри інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності,
Поліський національний університет, м. Житомир
ORCID ID 0000-0003-3368-4835*

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.6.58

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

*Ye. Khodakovsky,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Economic Theory,
Intellectual Property and Public Administration, Polissia National University*

*A. Voytenko,
PhD in Public Administration, Professor of the Department of Economic Theory,
Intellectual Property and Public Administration, Polissia National University, Zhytomyr*

*M. Plotnikova,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Innovative Entrepreneurship
and Investment Activities, Polissia National University, Zhytomyr*

*O. Buluy,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Innovative
Entrepreneurship and Investment Activities, Polissia National University, Zhytomyr*

PSYCHOLOGICAL FOUNDATIONS OF INNOVATIVE REGIONAL MANAGEMENT
AND PLANNING COMMUNITY DEVELOPMENT

Кожен історичний етап розвитку людства має своє самобутні особливості, характеристики та формат. Соціально-психологічні аспекти становлення соціуму на сучасному етапі ознаменували посилення процесів осмислення та переоцінки всіх базових цінностей та людських практик. Традиційні та раніше широко вживані підходи в управлінні наразі транс-

формується у якісно нову систему націлену на довгострокові управлінські, гуманітарні, соціальні, екологічні, політичні, економічні, фінансові, освітні та інші практики. Різноманіття проблем сучасності трансформувало раніше вживані ефективні підходи прямого адміністрування на користь практики публічного управління. Катастрофічний варіант розвитку подій на планеті Земля, викликаний як кризою управління, так і світоглядними позиціями окремих індивідів та їх груп стає наразі зрозумілим абсолютній більшості людства. Орієнтація на порятунок людської цивілізації, визначальні людські цінності спроможні сприяти вирішенню повного спектра цивілізаційних задач. Відхід від деструктивності (тотальної руйнації природи, суспільства, самої людини) на користь духовності, бажанню розвиватися, самовдосконалюватися, відмовитися від домінування тваринних інстинктів, споживацтва, гедонізму, меркантилізму та прагматизму є запорукою наближення як окремої людини, так і соціуму загалом до якісно високого життєвого ракурсу. Саме таким є сучасний період становлення людської спільноти, індивідуальний та колективний вибір людської цивілізації. Етика Нового часу передбачає повернення до моральної сутності економічної системи, формуючи уявлення про ідеал як орієнтир душі для її виховання та управління. Такий підхід змушує людину жити у відповідності із законами природи, частиною якої вона є. Механізмами подолання світової кризи визнано прагнення до гармонії та досконалості. У такому світі немає місця вульгарно-матеріалістичній та утилітарно-меркантильній філософії. У свідомості посилюється розуміння різноманіття світових та соціальних проявів оточуючої дійсності — величного та таємничого Храма Природи і людини, а новою моделлю суспільства стають духовні, моральні та етичні цінності (світова глобальна криза — це криза онтології економічної моделі світу — неспівпадіння природи цивілізаційної практики та цінностей ринку). Розуміння того, що творцем цього світу є сама людина, а можливість гідно жити зумовлена рішучістю переглянути онтологію хижачтва, на перше місце висуває розум. Концепція ноосфери як розширеної свідомості, пов'язаної із розумінням цілісності світу та ролі кожного у ньому. Недопущення катастрофи лежить у площині визначення моделі майбутнього гармонійного суспільства, головуючої ролі Розуму над стихійною еволюцією соціуму, гармонізації відносин людини та Природи як основи природо доцільної діяльності людини відповідно до законів Всесвіту.

Each historical stage of human development has its own characteristics, characteristics, and format. Socio-psychological aspects of the formation of society at the present stage marked the strengthening of the processes of understanding and reassessment of all basic values and human practices. Traditional and previously widely used management approaches are now being transformed into a qualitatively new system. Such a system is aimed at long-term managerial, humanitarian, social, environmental, political, economic, financial, educational, and other practices. The variety of contemporary problems has transformed previously used effective approaches to direct administration in favor of public administration practices. The catastrophic version of events on the planet Earth, caused by both the crisis of governance and the worldview of individuals and their groups is now becoming clear to the vast majority of humanity. Orientation to the salvation of human civilization, defining human values can contribute to the solution of a full range of civilization problems. Departure from destructiveness (total destruction of nature, society, the man himself) in favor of spirituality, the desire to develop, self-improvement. Abandoning the dominance of animal instincts, consumption, hedonism, mercantilism, and pragmatism is the key to bringing both the individual and society as a whole closer to a qualitatively high perspective of life. This is the modern period of formation of the human community, individual and collective choice of human civilization. Modern ethics involves a return to the moral essence of the economic system, forming an idea of the ideal as a reference point for the soul for its education and management. This approach forces man to live in accordance with the laws of nature of which he is a part. The desire for harmony and perfection is recognized as a mechanism for overcoming the global crisis. In such a world there is no place for vulgar-materialist and utilitarian-mercantile philosophy. The understanding of the diversity of the world and social manifestations of the surrounding reality — the majestic and mysterious Temple of Nature and Man — increase in consciousness. Spiritual, moral, and ethical values are becoming a new model of society. The global crisis is a crisis of the ontology of the economic model of the world, the mismatch between the nature of civilizational practice and market

values. Understanding that the creator of this world is the man himself. And the opportunity to live with dignity is due to the determination to review the ontology of predation, in the first place, puts the mind. The concept of the noosphere as an expanded consciousness, associated with an understanding of the integrity of the world and the role of each in it. Preventing a catastrophe lies in defining the model of a future harmonious society. The leading role of the Mind over the spontaneous evolution of society, the harmonization of relations between man and Nature as the basis of naturally expedient human activity in accordance with the laws of the Universe.

Ключові слова: взаємодія, громада, інформація, комунікація, ноосферний підхід, територія, соціальна технологія, суспільство.

Key words: interaction, community, information, communication, noosphere approach, territory, social technology, society.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

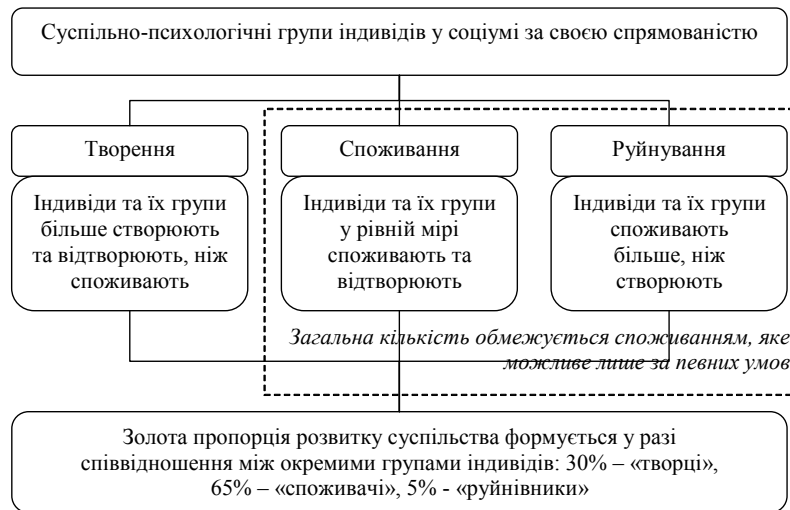
Сучасний етап становлення процесів у людській спільноті пов'язаний з ноосферним баченням розвитку територій. Проголошений ще В.І. Вернадським відхід від технократичної ринкової системи на користь просторового бачення природовідповідних підходів суспільного буття формує засади гармонізації відносин у суспільстві та якісно нове підґрунтя для публічного управління територіями. Прояв природних процесів та технологій знайшов своє відображення не лише у форматі відтворення закономірностей у інженерній справі, але й активно впроваджується у соціумі. Наразі прикладами такого планування та управління є технології блокчейн, де керуюча функція проявляється за відсутності єдиного центру, у децентралізації, проголошеній на рівні держави, муніципального та державного управління на принципах державно-приватного партнерства, організації соціуму на засадах публічного управління, вічового права, споживання — за принципом розумної достатності. Прояв таких підходів знаходимо у виробничій сфері (продукування органічної продукції, популярність пермакультурного дизайну), становлення гуманістичних підходів у педагогіці (школа Амонашвілі, Монтесорі, ноосферна освіта як біоадекватна методика), де вчитель проявляється як фацілітатор (створює творчу атмосферу, де проявляється талант та здібності учнів, де головною є емпатія, автентичність, розвиток особистості), управлінні персоналом (створення оптимальних колективів за принципами соціоніки) тощо. динамічний розвиток суспільства диктує необхідність впровадження механізмів, що діють у гармонії з природою, а людина, являючись її частиною розвивається більш успішно, зміцнюючи здоров'я, розкриваючись у творчості, формуючи базис довгострокового розвитку та примноження природно-ресурсного потенціалу території.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням планування та інноваційного розвитку територіальних громад наразі приділяється багато уваги як з боку органів державної влади та управління, представників місцевого самоврядування, так і громадськості. Процеси децентралізації в Україні посилили інтерес цього питання, що знайшло своє відображення у наукових та методичних працях О. Берданової, Г. Васильченко, В. Вакулєнка, Н. Гринчук, Н. Єременко, В. Колтун, В. Куйбіди, М. Орлатого, І. Парасюка, А. Ткачука та інших. Особливу увагу автори приділяють механізмам управління з позиції їх нормативно-правового регулювання, практики впровадження світового досвіду та участі громадськості. Дослідження розкривають теоретичні та практичні аспекти регіонального управління розвитком територіальних громад, принципи та керуючі впливи, актуалізують роль виробничої та соціальної інфраструктури. Зокрема, таким є доробок Т. Безверхнюка, С. Білої, О. Васильєвої, І. Валентюка, І. Гнибіденка, Ю. Дехтяренка, І. Дегтярьової, О. Ігнатенка, В. Куйбіди, О. Лебединської, С. Сьоміна, В. Удовиченка та інших. Однак недостатньо вивченим залишаються питання мотиваційної та соціально-психологічної складових прийняття управлінських рішень на рівні територіальної громади, а також базове підґрунтя успішності колективного підходу на довгостроковій основі за динамічних змін зовнішнього середовища.

МЕТА СТАТТІ

Метою дослідження обрано систематизація системно-синергетичних засад планування та управління соціумом на рівні регіону з урахування сучасних тенденцій на засадах ноосферного розвитку.

Рис. 1. Соціально-психологічна структура соціуму відповідно до спроможності генерувати інновації та розвиток

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

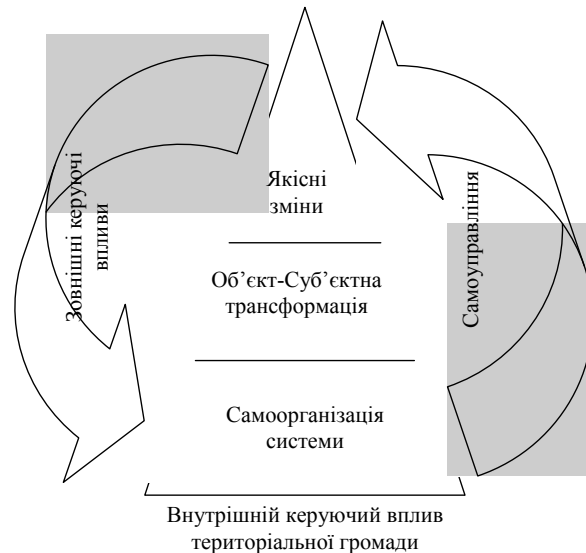
Осмилення законів етики і моралі розкриває ідеали єдності, кооперації, цілісності всього живого у Всесвіті. Враховуючи сингулярність та закон рівноваги можна говорити про пріоритетний характер ноосферного розвитку як системного підходу у гармонізації відносин людини та природи, розуміння соціумом своєї відповідальності за прийняті рішення. Збалансований характер змін — сталий розвиток — є задекларований на наднаціональному рівні як Стратегія ЄС [1], визнана пріоритетним напрямом змін на рівні ООН [2] та підхоплена Україною як базовий вектор суспільного зростання [3].

Людина, яка дивиться тільки в минуле або зосереджена лише на сьогодні, ризикує пропустити майбутнє. Так колись сказав Джон Кеннеді. На мою думку, на ці слова варто звернути увагу всім, хто сьогодні працює в системі охорони здоров'я. Зараз час великих змін у системі, які повинні зробити її орієнтованою на людину. Генеральний секретар ООН Антоніу Кутерреш, виступаючи на заходах Давоського Всесвітнього економічного форуму наголосив, що коронавірус спричинив складну економічну кризу. Голова ООН зазначив, що сучасний світ є тендітним та підкреслив, що пандемія посилює нерівність між країнами, людьми та зменшила потенціал біорізноманіття. За його словами боротьба з природою призводить до того, що вона наносить удар у відповідь. Тому генсек закликав до миру та співпраці, щоб відновлення після пандемії крихкість перетворити на стійкість [4].

Головний ресурс будь якої громади — це її люди. Створення прогресуючого в кількісному і якісному напрямку демографічного середовища, на теренах ОТГ, як показала практика, можливе лише через механізм родових садіб і родових поселень [5—8]. Вони забезпечують притік молодих сімей (30—40 років) з різними спеціальностями і професіями. Саме за рахунок них територія може різко підвищувати рівень ВВП (та, як наслідок, ВВП країни) з розрахунку на 1 людину. Управління та планування цих процесів є джерелом доходу як для окремої родини, громади та країни. Використання

ідеї "Родова садиба", організація родових поселень для відродження і багатофункціонального розвитку сільських територій та громад стає можливим за рахунок багатоманіття кадрового потенціалу готового до нестандартних рішень не лише в особистому житті, а й до креативних рішень у життєдіяльності територіальних громад. Прикладом такої діяльності є досвід функціонування ста родових поселень України. Так, на базі Житомирської області підписано Меморандум про співпрацю з Національною академією наук України, Міністерством юстиції України, територіальними громадами, громадськими організаціями щодо практики публічного управління (участі населення території в управлінні громадою через діяльність громадських організацій населених пунктів, вічове право, [9]), що уможливило видання навчальних програм та підручника "Родова садиба", схвалених на рівні Міністерства освіти і науки України. Практичне впровадження елементів ноосферної освіти як біоадекватної методики, ліквідація несанкціонованого смітника як елемент системи виховання соціумом, висадка дерев і організація дендропарку як інструмент формування відповідальної спільноти — це і багато іншого є проявами сучасних змін, в першу чергу, на рині свідомості.

Створення середовища формування інтелектуально та емоційно-етичної компетентності особистостей та їх спільноти на території, планування та управління цим процесом є основою забезпечення формування інтелектуально спрямованості індивідів на основі їх природної спрямованості: на створення, споживання або руйнування (рис. 1). Як свідчить наш досвід, сучасне суспільство за своєю суттю є спільнотою руйнування, де порушена золота пропорція динаміки енергій творчості та стимулювання. Зважаючи, що всі соціальні інститути, зокрема такі як школа, органи державного управління, система місцевого самоврядування, є такими, вплив яких оминати не можна. Як елемент обов'язкової соціалізації, яку проходить кожен, щоб мати досвід вибудови соціальних відносин у соціумі, ці структури суспільної взаємодії формують статус особистості та їх груп, а культура спілкування, опанування традицій, менталітету — закріплюють сформовану у віках форму успішного ви-

Рис. 2. Емерджентне управління системою "територіальна громада" на більш високий щабель розвитку

живання та розвитку тієї чи іншої спільноти людей у конкретних геофізичних умовах та часовому проміжку. Їх взаємодія та взаємовплив інтегрують форму колективного буття людей на визначеній території, що об'єктивно зумовлена як вільним вибором, так і впливом Загальних Законів Світу та Загальних Законів Управління [10, с. 6]. Останні визначають, що єдино необмеженою категорією особистостей, які можуть існувати у соціумі є творці.

Творець діє навіть за несприятливих обставин, критики, не конструктивізму, не вимагаючи спеціальних умов від оточуючих. Його пріоритетом не є матеріальні блага, тоді як за своєю природою є генератором конструктивних пропозиції щодо виходу з кризи. Творець бере відповідальність за свої успіхи та невдачі на себе, вірить і розраховує на себе. Його життя — це інструмент творення і любові за принципом "де я — та рай". Зважаючи, що головним для кожної громади є земля та люди, примноження їх потенціалу — гарантія розвитку соціуму на фізичному, творчому, міжособистісному, соціальному, принциповому та універсальному рівнях. Сам термін розвитку передбачає спрямованість особистості, яка може бути стихійною та керованою. Відповідно метою розвитку соціуму територіальних громад є управління динамікою розвитку особистості. Водночас керуючий та виховний вплив (наприклад, керівника, фахівця з управління, вчителя) має бути породжений особистістю, яка сама володіє відповідними управлінськими знаннями, навичками і несе у собі потенціал творця.

Традиційним інструментом технократичних та ринкових відносин є технології ініціації основних інстинктів людини (біологічного виживання), всіма засобами поглиблюючи та розширюючи мотивацію поживання та руйнування. Тому метою розвитку громади є надання індивідам та їх групам надіндивідуального досвіду людства та його культурного розвитку, а також основ прогностичного мислення.

Ноосферний підхід в управлінні розвитком територій як концепція просторового природовідповідного, корисного, ефективного, духовного, творчого, гармонійного, відповідального ставлення до життя в усіх фор-

мах прояву та навколишнього простору, наразі є вкрай важливим на рівні держави та муніципального управління, в економічній та соціальній сферах, освіті, охороні здоров'я та впровадженні інноваційних технологій. Така позиція однаково має позитивний прояв як формат стратегічного світогляду та турботливого ставлення людини до біосфери, як культура сільського господарства, промисловості, соціальної інфраструктури, родини та дитинства, доступного житла, екологічної безпеки, гармонії у системі людини — природа — суспільство. Осмислення законів етики та моралі у людському бутті, ролі людини як світового лідера, яка схильна до розумного об'єднання на ідеалах системної екологічної культури, змінюючи споживацьку технократичну поведінку на ноосферну. На це також вказує сингулярність та закон збереження рівноваги світу. Теорія ноосферного розвитку на перший план у рівновазі відносин у світі висуває розвиток свідомості людини, енергію думки, забезпечення гармонії та ритму простору, збереження доцільності, що наразі знаходить все більший резонанс у суспільстві [6, с. 330]. Досягнення пріоритету збалансованого розвитку як цілі світового зростання є можливим лише на умовах ноосферного світогляду як механізму подолання екологічної катастрофи. Духовні пріоритети над матеріальним як рівноважне прагнення людської спільноти є механізмом забезпечення рівноважного розвитку за найкращого поєднання та реалізації соціоприродної еволюції. Ноосферною інтерпретацією розвитку цивілізації є формування основ життєдіяльності людства на планеті Земля у системі "Людина — ноосфера — біосфера — планетарне середовище" (рис. 2).

Ноосферний розвиток визначає морально-етичний характер поведінки людини і є основою рівноважного розвитку світу. Критерієм етики та моральні є гомеостаз етики та моралі як ідеології стратегічного вектору аналізу та планування оптимальної соціальної політики, яка зберігає гарантію безпеки, захищеності не лише людини, громади, країни, але й суспільства загалом. Як людина продукт суспільства, так і територіальна громада — результат життєдіяльності процесів національно-

го та наднаціонального впливу світової спільноти [5, с. 158]. Домінування духовний та моральний розвиток в умовах системної глобальної кризи є механізмом запобігання катастрофи та засобом управління на сучасному етапі розвитку людства.

Духовно-етична домінанта визначає прагнення людей до прекрасного, гармонійного, що є у глибинних знаннях народу, його мудрості як енергоінформаційний аспект розвитку [7, с. 234]. Державне управління та місцеве саморегулювання крізь призму ноосферної соціалізації та ноосферних технологій, економіки знань, моральному здоров'ю визначає глобальний шлях розвитку суспільства, як синтезованого у свідомості образу ідеалу людини. Ідеальний образ — це закодована інформація, програма розвитку людини, програма розвитку його свідомості та надсвідомості через внутрішню гармонію, зміцнення духовних сил людини, розвиток альтруїзму та творчості на загальне Благо, що визначають рівновагу у світі [8, с. 71]. Сформований В.І. Вернадським теоретичний базис закономірного сходження методології ноосферної цивілізації як основи практичного втілення соціологічного віталізму, життєвих сил людини та суспільства, які формуються та використовуються на спільне благо.

Проведене дослідження споживачів засвідчило, що 62% з них хочуть, щоб компанії займали позицію по соціальних, культурних, екологічних і політичних питаннях, які їх найбільшою мірою хвилюють. Ігнорування бізнесами цих підходів призводить до зниження лояльності та довіри до бренду з боку споживачів. Наприклад, такими є штрафні санкції щодо United Airlines на суму 1 млрд дол. США за грубе поводження з пасажирками, Facebook — 650 млн дол. США за розпізнавання облич, Fortune 500 — 14 млн дол. США за сексуальну дискримінацію тощо. Іншими словами ігнорування прав людини бізнесом призводить до репутаційних втрат, економічних збитків, юридичних санкцій та недовіри інвесторів. Ще 20 років тому не можна було звільнити високопосадовця, щоб зберегти компанію. Наразі бізнес змушений з цим рахуватися і враховувати у своїй діяльності.

Наразі становлення ноосферизму як вчення про керувану соціоприродну еволюцію на основі суспільного інтелекта на перші позиції висуває освіту і просвітництво, більш того ставиться питання про суспільний добробут наслідком та формою якого стає динамічна соціоприродна гармонія, тобто освічене суспільство [9, с. 115]. Ноосферизм є наслідком синтезу знань, які являють собою рефлексію над логікою ноосферогенеза людства, доповнюючи природничі, натурфілософські основи, які забезпечуються комплексом наук природознавчих, соціологічних, економічних, філософських, культурологічних, духовно-етичних. У цьому ключі ноосферогенез відображає становлення ноосфери у вигляді єдності біосфери та антропосфери, що веде до гармонізуючої ролі суспільного інтелекта. Ноосферизм як нова модель соціоприродного гомеостазу, нова картина світу, нова якість людини у своїй основі має філософію розуміння природи як Сомотворної Природи, Природи-Пантакреатора, розуміння Буття як креативного буття, спроможного породжувати творчий Всесвіт. Симетрично-гармонічна спіральна картина світу, у якій

принцип дисиметрії Пастера-К'юрі-Вернадського набуває якості фундаментальної властивості живого простору на Землі (ідеологія — невід'ємна частина суспільного інтелекта — не існує суспільства без ідеології). Головною метою його функціонування стає становлення гуманізму, гуманізація буття суспільства, розкриття творчого потенціалу, у центрі якого гармонія між людиною та природою.

Категорія ноосфери як творчий спадок В.І. Вернадського — багатоаспектна та багатозначна, одним з сенсів існування якої є кооперація людства на збереження існуючого різноманіття. Ноосферизм — єдина модель, яка забезпечує стійкий розвиток людства, дає стратегію виходу з екологічного глухого кута як керувану соціоприродна еволюція на основі суспільного інтелекта як освіченого суспільства. Духовність як прагнення пізнання сенсу свого життя, це і сумління, це і потреба до творчості, кохання, дружби, до високого, самовдосконалення, самореалізації, це бажання робити добро, самопожертву задля коханих, родини, батьківщини, це взаємодопомога, це відповідальність за збереження життя на Землі. Людство, планетарне суспільство виживе, якщо буде сформовано пріоритет духовних потреб над матеріальними (принцип розумної достатності — нормативного збереження природи як базиса життя на Землі та споживання на рівні достатньому для постійного духовного зростання). Іншими словами, ноосферний розвиток — це соціодинамічна гармонія та ефективно вирішення екологічних проблем.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, саме світоглядна позиція та інформаційний підхід є базою та гарантією успішності реалізації суспільно-економічних змін, що дозволяє враховувати процес розвитку на шести рівнях: 1) фізичному, 2) творчому, 3) міжособистісному, 4) соціальному, 5) принциповому, 6) універсальному. При цьому, за ноосферного підходу інформація не є самоціллю управління, а зовнішнім імпульсом (каталізатором) до запуску механізму подальшого розвитку територіальних громад. Вона виявляється сполучною ланкою між усіма рівнями розвитку (від особистісного до національного) і забезпечує синхронізацію зовнішніх та внутрішніх імпульсів у "системі соціум". Це дозволяє людській спільноті усвідомлено здійснити емерджентний ривок, тобто наблизити нові системи якості, які не були властиві раніше жодному елементу цієї системи. Саме за її допомогою у життєдіяльності суспільства проявляється сьомий рівень — управлінський як підрівень Вищого потенціалу людської спільноти і несе у собі якісно іншу динаміку управління процесами.

Само завдяки психологічним, соціальним та інформаційним технологіям у соціумі відбуваються процеси публічного управління, прогнозування та планування його розвитку територіальною громадою на засадах самоорганізації з межам одного циклу (процеси синхронізації як обов'язкова умова емерджентності та квантового стрибка визначаються саме одночасною наявністю імпульса енергоінформаційного впливу у декількох системах одночасно, наприклад, публічне управління — соціум — індивіди).

Зовнішні керуючі впливи водночас викликають появу внутрішніх причин зростання. Однак їх розвиток можливий лише за умови внутрішнього управління впливами як продовження зовнішніх, а внутрішнє керуюче середовище забезпечує визначену мотивацію та здатність до реалізації внутрішнього потенціалу та потреб соціуму територіальної громади.

Література:

1. Reflection paper: Towards a Sustainable Europe by 2030. Eurorean Commission Official. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/rp_sustainable_europe_30-01_en_web.pdf (дата звернення 20.02.2021).

2. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю 25 вересня 2015 року. / RES/70/1. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/the-2030-agenda-for-sustainable-development.html> (дата звернення 20.02.2021).

3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України №722/2019. Офіційне інтернет-представництво Президента України Володимира Зеленського. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення 20.02.2021).

4. Давос: Генсек ООН призвал страны мира "чаще проявлять солидарность". Новости ООН. URL: <https://news.un.org/ru/story/2019/01/1347662>

5. Швець Т., Плотнікова М., Присяжнюк О., Костюк Л. Адміністративно-інноваційні підходи формування соціального та підприємницького капіталу в умовах децентралізації. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2019. Vol. 5 № 3. P. 152—170. URL: <http://www.are-journal.com>

6. Якобчук В.П., Присяжнюк О.Ф., Плотнікова М.Ф., Булуй О.Г. Екологічні поселення як механізм управління багатофункціональним розвитком сільських територій. Стратегія інклюзивного сільського розвитку на базі громад: проекти, реалії та європейські перспективи для України: монографія / за ред. проф. Т. О. Зінчук. Київ: "Центр учбової літератури", 2019. 316—334.

7. Якобчук В.П., Плотнікова М.Ф. Інноваційні механізми управління розвитком територіальних громад. Економічний та управлінський потенціал соціальної економіки: монографія / за заг. ред. З.І. Галушки. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. С. 223—241.

8. Buluy O., Plotnikova M., Prysiazhniuk O., Ramanaukas J. Trends of asymmetries and imbalances in rural development. *Scientific Horizons*. 2020. Vol. 02 (87). P. 66—74. doi: 10.33249/2663-2144-2020-87-02-66-74.

9. Плотнікова М.Ф., Присяжнюк О.Ф. Історико-культурні та сучасні тенденції розвитку сільського туризму в родових поселеннях. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2018. № 4 (89). С. 112—117.

10. Ульянова М.В. Технология золотого миллиарда: как сделать "потерянное поколение". Ноосферное образование как антикризисная социальная технология. М.: ООО "Традиция", 2017. 40 с.

References:

1. Eurorean Commission (2019), "Reflection paper: Towards a Sustainable Europe by 2030", available at: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/rp_sustainable_europe_30-01_en_web.pdf (Accessed 20 Feb 2021).

2. UN (2015), "Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development", available at: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/the-2030-agenda-for-sustainable-development.html> (Accessed 20 Feb 2021).

3. President of Ukraine (2019), Decree "On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030", available at: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (Accessed 20 Feb 2021).

4. UN (2019), "UN Secretary General called on the countries of the world "to show solidarity more often"", available at: <https://news.un.org/ru/story/2019/01/1347662> (Accessed 20 Feb 2021).

5. Shvets', T. Plotnikova, M. Prysiazhniuk, O. and Kostyuk, L. (2019), "Administrative and innovative approaches to the formation of social and entrepreneurial capital in a decentralized environment", *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, vol. 5, no. 3, pp. 152—170.

6. Yakobchuk, V.P. Prysiazhniuk, O.F. Plotnikova, M.F. and Buluy, O.H. (2019), *Ekolohichni poselennia iak mekhanizm upravlinnia bahatofunktsional'nym rozvytkom sil's'kykh terytorij. Stratehiiia inkluzyvnoho sil's'koho rozvytku na bazi hromad: proekty, realii ta ievropejs'ki perspektyvy dlia Ukrainy* [Ecological settlements as a mechanism for managing the multifunctional development of rural areas. Community-based strategy for inclusive rural development: projects, realities and European perspectives for Ukraine], *Tsentr uchbovoi literatury*, Kyiv, Ukraine.

7. Yakobchuk, V.P. and Plotnikova, M.F. (2020), "", *Ekonomichnyj ta upravlins'kyj potentsial sotsial'noi ekonomiky* [Innovative mechanisms for managing the development of territorial communities. Economic and managerial potential of the social economy], *Chernivtsi, Ukraine*, pp. 223—241.

8. Buluy, O. Plotnikova, M. Prysiazhniuk, O. and Ramanaukas, J. (2020), "Trends of asymmetries and imbalances in rural development", *Scientific Horizons*, vol. 02 (87), pp. 66—74. doi: 10.33249/2663-2144-2020-87-02-66-74.

9. Plotnikova, M.F. and Prysiazhniuk, O.F. (2018), "Historical, cultural and modern trends in rural tourism in tribal settlements", *Istoryko-kul'turni ta suchasni tendentsii rozvytku sil's'koho turizmu v rodovykh poselenniakh*. *Naukovyj visnyk Poltav's'koho universytetu ekonomiky i torhivli*, vol. 4 (89), pp. 112—117.

10. Ul'ianova, M.V. (2017), *Tekhnolohyia zolotoho myllyarda: kak sdelat' "poteriannoe pokolenye"*. *Noosfernoe obrazovanye kak antykryzysnaia sotsyal'naia tekhnolohyia* [Technology of the golden billion: how to make the "lost generation". Noosphere education as an anti-crisis social technology], *Tradytysyia*, Moscow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 06.03.2021 р.